

**ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ
ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ: СИСТЕМА
ПРОСУВАННЯ ПО СЛУЖБИ І МЕНЕДЖЕРАЛЬНА МОДЕЛЬ**
(представлено к.е.н. доц. Мирною О. В.)

Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії – це країна, яка у багатьох людей асоціюється з тим, що в ній змогли зберегти монархію і протягом багатьох століть люди живуть в цій державі, пишаючись своїми королівськими правителями.

Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, відоме також під такими короткими назвами, як Велика Британія та Сполучене Королівство, розташоване біля північно-західного узбережжя континентальної Європи. Це розвинена країна, шоста у світі за номінальним ВВП і сьома за ВВП з урахуванням купівельної спроможності. У 19 ст. і в першій половині 20 ст. вона була найбільш економічно потужною країною у світі, і досі зберігає значний економічний, культурний, військовий, науковий та політичний вплив. Велика Британія – ядерна держава, третя у світі за військовими витратами. Сполучене Королівство є постійним членом Ради безпеки ООН з моменту її заснування. Воно також є членом Співдружності націй, Ради Європи, Європейського Союзу, Великої сімки, Великої двадцятки, НАТО, Організації економічного співробітництва та розвитку, Світової організації торгівлі [1].

Таблиця 1. Характеристика економіки країни станом на 2016 р.

<i>Параметри</i>	<i>Змістовна характеристика</i>
Столиця	м. Лондон
Площа	243,610 км ²
Населення	64,43 млн. осіб
Валюта	Фунт стерлінгів (GBP)
Співвідношення курсів валют	100 GBP ~ 122 EUR
Рівень урбанізації	82,6 %
Валовий внутрішній продукт (ВВП)	2618,9 млрд. дол. США
Річне зростання ВВП	1,8 %
Рівень інфляції	0,6 %

Державний устрій сполученого королівства – конституційна монархія, яку очолює король або королева. Форма правління – парламентська монархія. Під конституцією розуміється сукупність різних документів, що регулюють питання конституційного характеру. Сюди належать статuti або акти парламенту (наприклад, Велика хартія вольностей 1215 року і Білль про права 1689 року), судові прецеденти, неписані звичаї і угоди. У Великій Британії конституція не

кодифікована, тобто у вигляді окремої збірки з назвою «Конституція» не існує. Проте елементи британської конституції цілком оформлені у вигляді письмових документів. Таким документом можна вважати, наприклад, Велику хартію вольностей. Письмовими документами є також конституційні закони, що приймаються парламентом. Ці закони парламент має право як прийняти, так і відмінити в ході довершеної звичайної процедури, так що жодного потрясіння зміни конституції в даному випадку не викликають [2].

Сучасний вигляд інституту державної служби в Великобританії багато в чому визначили великі адміністративні реформи 1970-1980-х рр. Для їх підготовки був створений Комітет з реформи цивільної служби (Комітет Фултона), що представив уряду доповідь, в якому запропонував принципово нову модель цивільної служби – менеджеральну. Ідея полягала в тому, щоб перейняти раціональні і ефективні методи керівництва, використовувані в бізнесі. В основу реорганізації цивільної служби покладено американську модель адміністративно-державного управління. Менеджеральна модель державної служби припускає залучення адміністративного апарату в процес вироблення і прийняття політичних рішень, що стосуються як довгострокової, так і поточної політики міністерств. Відповідно до рекомендацій Комітету Фултона організаційна структура міністерств перебудована таким чином, щоб наблизити їх до вирішення політичних завдань. У міністерствах з'явилися відділи з планування політики. Їх завдання – стежити за тим, щоб поточні політичні рішення приймалися з урахуванням довгострокових перспектив. З'явилася посада старшого радника міністерства з питань політики. Він призначається міністром з числа осіб, які не належать до цивільних службовців (так званих аутсайдерів). Міністру надано також право наймати на тимчасовій основі таке число експертів, яке він визнає за необхідне. Модель, запропонована Комітетом Фултона, близька до тієї, яка існує у Франції і США, де міністр приводить із собою політичних радників, що утворюють його кабінет. Члени кабінету йдуть у відставку разом з міністром.

Основна вимога до цивільних службовців – лояльність. Членство в «лівих» партіях розглядається як порушення цієї вимоги. Вважається, що цивільні службовці «зобов'язані зберігати стриманість у політичних питаннях». Службовці нижчих ступенів повинні отримувати спеціальні дозволи на участь у політичній діяльності.

Просування по службі здійснюється в основних групах чиновників по-різному. Призначення адміністративних і політичних керівників проводиться Міністерством у справ цивільної служби. При ньому діє спеціальний відбірковий комітет з призначенням керівного складу цивільної служби. При Комітеті є спеціальна група, яка займається розглядом питання про просування вищих адміністраторів.

Англійська система просування по службі відрізняється жорсткістю на всіх рівнях. Можливості переходу з одного міністерства в інше і з однієї групи в іншу вкрай обмежені. Традиційно більше значення надається старшинству чиновників у міністерській ієрархії, а не їх професійним заслугам.

У Великобританії близько 25 % державних чиновників – це фахівці в різних областях права, економіки, науки і техніки. Значення таких фахівців

постійно зростає – вони складають близько 60 % керівників підрозділів державного апарату. Досить часто використовується «інтегральна ієрархія», коли фахівці і адміністратори працюють рука об руку під єдиним керівництвом вищих чиновників. Однак в цілому «джеренералісти» все ж переважають (75 % загального числа чиновників в країні).

Історично в Великобританії склалися чотири основні форми контролю над системою адміністративно-державного управління: парламентська, судова, система адміністративних трибуналів, інститут парламентського уповноваженого.

Парламентський контроль заснований на доктрині «міністерської відповідальності». Сенс її полягає в тому, що міністр, приймаючи на себе відповідальність за діяльність свого відомства, повинен вийти у відставку в разі виявлення недоліків у роботі міністерства. Підставою для виходу у відставку є винесення вотуму недовіри палати громад. Однак в обстановці співіснування в парламенті двох партій, підлеглих партійній дисципліні, важко уявити ситуацію, при якій вотум недовіри виноситься міністру, захищеному урядовою більшістю. Тому дана форма контролю сьогодні неефективна [3].

До компетенції парламентського уповноваженого входить розгляд дій центральних органів виконавчої влади при здійсненні адміністративних функцій. Сфера його діяльності обмежена, і практична користь інституту парламентського уповноваженого невелика.

В цілому діяльність інституту державної служби Великобританії відрізняється достатньою ефективністю на всіх рівнях, що в значній мірі визначається раціональністю сучасної менеджеральної моделі, покладеної в його основу. Налагоджений контроль над діяльністю чиновників усіх рівнів створює атмосферу високої відповідальності в державному апараті.

Таким чином, державну службу Великобританії характеризують такі ознаки: в основу державної служби покладено менеджеральну модель, близьку до американської; система просування по службі відрізняється жорсткістю на всіх рівнях; в державних структурах часто використовується «інтегральна» ієрархія; особлива система адміністративного права відсутня, судовий контроль заснований на доктрині загального права.

Список використаних літературних джерел:

1. *Цікаві факти про Великобританію.* URL: <http://tut-cikavo.com/krajini/327-100-faktiv-pro-velikobritaniyu>.

2. *Великобританія: огляд ринку.* URL: http://investincherkasyregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/07/UK_factbook.pdf.

3. *Вікіпедія, Велика Британія.* URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

ДОВЖА Марина Іванівна – студентка 2 курсу Полтавської державної аграрної академії, спеціальність «Публічне управління та адміністрування».